

звичайному й виявляти людяність у щоденних ситуаціях. Завдяки читанню, співпереживанню й творчій діяльності молодші школярі досягають глибини емоційного життя, стають більш відкритими, чуйними, здатними до розуміння інших. Розвиток емоційної грамотності через літературу — це шлях до виховання духовно зрілої особистості, здатної творити добро, цінувати красу і будувати гармонійні стосунки з навколишнім світом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко, О. В. Емоційна грамотність дитини молодшого шкільного віку / О. В. Бондаренко. — Харків : Основа, 2020. — 112 с.
2. Виготський, Л. С. Психологія розвитку дитини / Л. С. Виготський. — Київ : Радянська школа, 1984. — 368 с.
3. Вінграновський, М. Ласочка: Казки та оповідання для дітей / М. Вінграновський. — Київ : Веселка, 2011. — 144 с.
4. Гоулман, Д. Емоційний інтелект: Чому він може значити більше, ніж IQ / пер. з англ. — Харків : Віват, 2018. — 512 с.
5. Ельконін, Д. Б. Психологія навчання молодшого школяра / Д. Б. Ельконін. — Київ : Освіта, 1995. — 240 с.
6. Кочубей, Т. В. Формування емоційного інтелекту в учнів початкової школи / Т. В. Кочубей // Початкова школа. — 2021. — № 5. — С. 12–16.
7. Савчин, М. В. Психологія особистості / М. В. Савчин. — Львів : Світ, 2018. — 432 с.
8. Сухомлинський, В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський. — Київ : Радянська школа, 1977. — 400 с.
9. Шевченко, І. В. Емоційна компетентність молодших школярів: теорія і практика розвитку / І. В. Шевченко. — Київ : Генеза, 2019. — 160 с.
10. Яценко, Т. С. Психологічна культура педагога / Т. С. Яценко. — Київ : Либідь, 2017. — 320 с.

Головатюк Дарина

Науковий керівник – доц. Матіяш Валентина

ФОРМИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ТА БАТЬКІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОГО ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ

Сучасна система початкової освіти спрямована не лише на засвоєння учнями базових знань, а й на формування в них ціннісного ставлення до власного здоров'я. Одним із важливих завдань школи є організація такого освітнього простору, який би сприяв гармонійному фізичному, психічному та соціальному розвитку дитини. У цьому контексті особливого значення набуває здоров'язберігаюче дозвілля, яке виступає ефективним засобом відновлення сил, профілактики втоми, задоволення індивідуальних інтересів та розвитку позитивних соціальних навичок [2; 6].

Актуальність теми посилюється сучасними викликами. Надмірна зайнятість батьків, гіподинамія, спричинена широким використанням цифрових технологій, а також зростання рівня стресових ситуацій у суспільстві (зокрема у зв'язку з воєнними подіями в Україні) створюють додаткові ризики для здоров'я молодших школярів. За таких умов співпраця школи й сім'ї набуває виняткового значення, адже лише спільними зусиллями можна забезпечити дитині повноцінний і безпечний розвиток.

Питання здоров'я та його збереження традиційно посідає провідне місце у педагогічних дослідженнях. Василь Сухомлинський наголошував, що без фізичного та духовного здоров'я неможливе справжнє щастя дитини, підкреслюючи важливість активних форм дозвілля, спілкування з природою, занять спортом [10]. Сучасні українські науковці (Н. Бібік, Л. Волкова, О. Мельник, О. Савченко та ін.) розглядають здоров'я школяра як інтегрований показник, що поєднує фізичну витривалість, психоемоційний стан та соціальну адаптацію. Їхні праці акцентують на тому, що саме організація змістовного дозвілля є одним із ключових чинників збереження здоров'я.

Мета статті – розкрити зміст, традиційні та інноваційні форми співпраці вчителя початкової школи та батьків у сфері організації здоров'язберігаючого дозвілля дітей, а також окреслити перспективи впровадження таких форм у практику початкової освіти.

Сутність феномену «здоров'я» та «здоров'язбереження» досліджували українські науковці Н. Бібік, О. Ващенко, Л. Волкова, Н. Денисенко, О. Лук'янова, О. Мельник, О. Савченко, які розглядали здоров'я учнів як багатовимірне явище — фізичне, психічне та соціальне. У їхніх працях підкреслюється, що організація дозвілля школярів має не лише розважальний, але й виховний та оздоровчий потенціал.

Серед зарубіжних авторів значний внесок зробила Джойс Епштейн, яка розробила модель шести типів партнерської взаємодії сім'ї та школи (батьківство, спілкування, волонтерство, навчання вдома, ухвалення рішень, співпраця з громадою).

Таким чином, науковці однакові у тому, що організація здоров'язберігаючого дозвілля у початковій школі неможлива без ефективної співпраці вчителя та батьків, яка має здійснюватися на партнерських засадах.

Поняття «здоров'язберігаюче дозвілля» у сучасній педагогіці трактується багатогранно. Одні науковці розглядають його як організовану діяльність дітей у вільний час, спрямовану на відновлення фізичних сил і підвищення життєвого тону [3]. Інші акцентують на його виховному потенціалі, вбачаючи у дозвіллі засіб формування навичок здорового способу життя, комунікативної культури та ціннісних орієнтацій [3]. У цьому контексті здоров'язберігаюче дозвілля можна визначити як поєднання рекреаційних, освітніх і виховних впливів, що забезпечують гармонійний розвиток дитини.

«Партнерські стосунки вчителя та батьків» у свою чергу є ключовим чинником ефективності будь-якої виховної роботи. Вони передбачають не одностороннє інформування, а рівноправну взаємодію, що базується на принципах взаємоповаги, довіри, відповідальності й діалогу. Педагогіка партнерства орієнтує на співтворчість: учитель і батьки стають союзниками у розвитку дитини, об'єднуючи зусилля у сфері навчання, виховання й організації дозвілля [2; 7].

У науково-педагогічній літературі поняття «форма роботи» трактується як спосіб організації спільної діяльності педагога та учасників освітнього процесу, який має певну

структуру, мету, зміст, тривалість і передбачає конкретний результат. Вибір форми роботи залежить від вікових особливостей учнів, цілей педагогічного впливу, а також від рівня готовності батьків до співпраці [11]. Вони можуть поділятися на традиційні та інноваційні.

Традиційні форми співпраці мають давню історію й широко застосовуються у початковій школі. У нашому дослідженні ми виділили такі з них.

Батьківські збори — найпоширеніша форма, яка дозволяє обговорювати питання виховання, здоров'я та розвитку дітей. Їхня перевага — у можливості залучити одночасно велику кількість батьків. Проте, як свідчить практика, такі збори нерідко носять інформативний і навіть формальний характер, що знижує рівень залучення батьків. Ефективність підвищується, коли вчитель використовує інтерактивні методи (робота в групах, обговорення реальних кейсів, тренінгові вправи).

Індивідуальні консультації дозволяють врахувати специфіку розвитку конкретної дитини. Педагог може обговорити з батьками проблеми здоров'я, особливості режиму дня, потреби у фізичній активності. Ця форма сприяє більш тісному контакту між школою та родиною.

Відвідування сім'ї дають можливість учителю оцінити умови життя та дозвілля дитини, визначити, як сімейні традиції впливають на спосіб життя школяра. Це допомагає вибудовувати більш індивідуалізовану педагогічну стратегію.

Колективні заходи — спортивні свята, туристичні походи, екскурсії, Дні здоров'я. Вони мають значний оздоровчий і виховний потенціал, сприяють формуванню позитивного мікроклімату у класі, активному залученню батьків до шкільного життя [9; 11].

Водночас сучасні реалії потребують розширення спектра форм взаємодії. Адже багато родин очікують від школи нових, більш творчих і практико-орієнтованих форматів співпраці. Тому особливої уваги заслуговують інноваційні форми партнерства, які роблять процес дозвілля різноманітним, сучасним і привабливим.

Однією з важливих є родинні квести («Скарби здоров'я», «Мандрівка в країну спорту»). Такі заходи можуть проводитися як у школі, так і на відкритому повітрі. Їхня цінність полягає в інтеграції ігрових та рухових елементів, що захоплює дітей і водночас мотивує батьків активно брати участь.

Також ми виділили спортивні марафони та флешмоби («100 присідань разом», «10 тисяч кроків на день»). Вони можуть відбуватися як у реальному форматі, так і онлайн, що дозволяє залучати навіть тих батьків, які через роботу не можуть бути присутніми у школі.

Цікавою формою є кулінарні майстер-класи («Готуємо разом: здорова тарілка»). Вони поєднують елементи гри, навчання та сімейної взаємодії. У результаті діти засвоюють основи правильного харчування, а батьки отримують практичні поради, як урізноманітнити сімейне меню.

Доцільно звернути увагу також на сімейні клуби здоров'я — регулярні зустрічі родин для спільних занять спортом, арт-терапією, туристичних прогулянок. Їхня перевага полягає в системності й довготривалому ефекті, адже вони формують у дітей звичку до здорового способу життя.

Досить оригінальною й дієвою формою є інтерактивні онлайн-заходи. У добу цифрових технологій дедалі більшої популярності набувають дистанційні ініціативи: відеотренінги, челенджі, конкурси фото чи відео «Мій активний день». Це дає змогу охопити ширшу аудиторію та підтримувати взаємозв'язок навіть у складних соціальних умовах [5; 8].

Аналіз анкетування батьків показав, що саме інноваційні форми викликають найбільший інтерес. Понад половина респондентів зазначили, що хотіли б брати участь у спортивних іграх та квестах, а також у кулінарних заходах. Водночас традиційні батьківські збори батьки визнають необхідними, проте очікують їх оновлення та більшої практичної спрямованості.

Таким чином, поєднання традиційних і нових форм співпраці забезпечує комплексний підхід до організації здоров'язберігаючого дозвілля. Якщо традиційні методи створюють основу для взаємодії, то інноваційні формати додають їй сучасності, творчості та привабливості. Саме баланс цих двох складових дозволяє школі й родині виступати справжніми партнерами у вихованні здорової особистості.

Для з'ясування рівня поінформованості та залученості батьків у питання організації здоров'язберігаючого дозвілля було проведено анкетування серед батьків учнів початкової школи. Опитування дозволило виявити як позитивні тенденції, так і певні проблеми у співпраці сім'ї та школи.

Результати показали, що більшість батьків визнають важливість здорового способу життя для гармонійного розвитку дитини 95 %. Найбільш поширеними формами сімейного дозвілля є прогулянки на свіжому повітрі 42 %, спільні ігри 27 % та спортивні заходи 19 %. Водночас значна частина респондентів 79 % відзначила, що через обмеженість часу та зайнятості на роботі не завжди може приділяти достатню увагу організації повноцінного відпочинку дітей.

Особливу увагу заслуговує той факт, що батьки висловили зацікавленість у співпраці зі школою щодо організації змістовного дозвілля. Серед найбільш бажаних форм вони назвали:

- спортивні свята та естафети 62 %;
- сімейні квести на тему здорового способу життя 51 %;
- майстер-класи з кулінарії, рукоділля та технічної творчості 39 %;
- екскурсії та туристичні походи 35 %.

Разом із тим, результати дослідження засвідчили наявність труднощів у партнерській взаємодії. Зокрема, частина батьків зазначила, що педагогічні заходи інколи мають формальний

характер 29 %; не враховують індивідуальних потреб, батьків і дітей 27 % . Це підкреслює необхідність пошуку нових, більш гнучких форм співпраці, орієнтованих на інтереси родин.

Отримані дані свідчать, що сучасні батьки готові брати участь у спільних заходах, але потребують від школи більшої організаційної підтримки, різноманітності пропонуванних форм дозвілля та можливостей для активного залучення.

Дослідження показало, що ефективність організації дозвілля залежить від рівня партнерської взаємодії між учителем і батьками. Традиційні форми співпраці (батьківські збори, консультації, відвідування сімей, спільні свята та екскурсії) залишаються необхідною основою виховного процесу. Проте сучасні умови висувають нові вимоги до їх змісту й організації: від формального інформування вони мають перейти до інтерактивної співпраці, взаємообміну досвідом і колективного пошуку рішень [6; 7].

Інноваційні форми (родинні квести, спортивні челенджі, кулінарні майстер-класи, онлайн-флешмоби, сімейні клуби) виявляються більш привабливими для сучасних родин. Вони дозволяють поєднати відпочинок, гру, фізичну активність та навчання, роблять співпрацю школи і сім'ї живою, емоційно насиченою та результативною. Дані анкетування підтверджують: більшість батьків позитивно ставляться до нових форматів і готові брати участь у спільних заходах, за умови належної організаційної підтримки з боку школи.

Отже, оптимальним є поєднання традиційних і інноваційних форм співпраці. Саме такий підхід дозволяє створити комплексне середовище, у якому школа та сім'я діють як рівноправні партнери, а дитина отримує реальні можливості для збереження і зміцнення здоров'я.

Практичне значення дослідження полягає у можливості систематичного використання запропонованих форм співпраці вчителями початкової школи з батьками у щоденній роботі. Вони можуть стати складовою виховної системи класу, доповнити шкільні програми з формування культури здоров'я та стати основою для тіснішого зв'язку з батьками.

Таким чином, партнерські стосунки між учителем і батьками у сфері здоров'язберігаючого дозвілля виступають важливим чинником не лише у забезпеченні гармонійного розвитку дитини, а й у формуванні здорової нації загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній школі: теоретичні засади і практичне застосування: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2015. 284 с.
2. Волкова Л. П. Формування здоров'язберезувальної компетентності молодших школярів: монографія. Київ: Освіта України, 2017. 216 с.
3. Денисенко Н. Ф. Здоров'язберезувальна педагогіка в початковій школі: теорія і практика: навч. посіб. Харків: Основа, 2016. 192 с.
4. 4Епштейн Дж. Партнерство школи, сім'ї і громади: шість типів взаємодії. Освітнологічний дискурс. 2014. № 2. С. 45–53.
5. Коваль Л. В. Педагогіка партнерства як основа Нової української школи. Початкова школа. 2018. № 9. С. 3–7.
6. Лук'янова О. І. Теоретико-методичні засади формування культури здоров'я школярів: монографія. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. 240 с.
7. Мельник О. С. Педагогічні умови формування культури здоров'я молодших школярів: монографія. Чернівці: Родовід, 2019. 204 с.

8. Ростовська Т. О. Партнерська взаємодія школи та батьків у виховному процесі. Педагогічний процес: теорія і практика. 2020. № 3. С. 27–34.
9. Савченко О. Я. Початкова освіта в контексті педагогіки партнерства. Початкова школа. 2018. № 9. С. 3–7.
10. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ: Радянська школа, 1977. 383 с.
11. Столярчук О. П. Соціально-педагогічні умови взаємодії сім'ї та школи у вихованні молодших школярів: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2015. 192 с.
12. Шевчук Г. В. Здоров'язберігаюче середовище як фактор розвитку особистості молодшого школяра. Молодь і ринок. 2019. № 4. С. 112–116.

Синишин Мар'яна

Науковий керівник – проф. Шпак Марія

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ СТРАХІВ У ДІТЕЙ

Вступ. У контексті сучасних викликів – інформаційного перенасичення, соціальної нестабільності, наслідків війни – у дітей дошкільного віку часто виникають почуття занепокоєння, страху, тривоги. Страху здебільшого мають дезадаптивну природу і негативно впливають на емоційний стан, поведінку та здатність дитини до взаємодії з дорослими і ровесниками. У таких умовах казкотерапія постає як м'який, але ефективний метод психологічної корекції, що поєднує емоційну безпеку та можливість моделювання ситуацій подолання страху.

Мета статті – обґрунтувати особливості застосування казкотерапії як ефективного методу корекції страхів у дітей.

Виклад основного матеріалу. Страх – це базова емоція, яка виконує функцію самозбереження. У дошкільному віці він часто набуває ірраціональних форм: страх темряви, самотності, фантастичних істот. Психологи (К. Ізард, Р. Мей, Ч. Спілбергер, З. Фройд) розглядають страх як складний психоемоційний процес, що включає очікування загрози, фізіологічні реакції організму та поведінкові патерни. У дітей ці реакції формуються на основі обмеженого життєвого досвіду та взаємодії з найближчим соціальним оточенням. З психологічної точки зору страх забезпечує захист дитини від зайвого ризику, небезпек, і сприяє самозбереженню особистості.

У період дошкільного дитинства формуються базові емоційні реакції, моделі поведінки та уявлення про світ. Саме в цей час дитина найбільш чутлива до впливу символів, образів і наративів, які вона сприймає не як вигадку, а як реальність, що має особистісне значення. У цьому віці страхи можуть виникати спонтанно, без певної причини, і водночас сильно впливати на поведінку, сон, апетит, комунікацію [2, с. 86]. Тому важливо не лише виявити наявність страху, а й знайти спосіб його корекції, без примусу чи раціонального тиску.

В умовах війни, коли діти часто стикаються з тривожними повідомленнями, втратою рідних, житла, переїздами через необхідність зміни місця проживання, казка може стати тим інструментом, який повертає їм відчуття контролю, безпеки і надії. Вона не заперечує страх, а визнає його, даючи дитині можливість трансформувати його у власний емоційний досвід. Саме